HVMANARVM RERVM SVBSTANTIA. CAP. XLVI.

QVAECVNQVE in his alijs'ue libris de naturali historia, aut circa alias disciplinas scripta sunt, solùm postulare uidẽtur eius artis quam attingimus peritiam, ac ingenij quandam mediocritatem: uerùm quæ hic scribuntur, non his tantùm egent, sed præter summam peritiam, senilem requirunt ætatem: & neq; sic semper, aut persæpè, sed rarissimè, & quasi per numinis afflatum, solùm percipiuntur. Quædam autem in his quasi suppositа, uel narrationes sunt, quædã uerò ipsius rei substantia. Quæ meritò ad uniuersi substantiam traduci poterat, sed ad hominem tantùm eam contraximus, quòd homo maximè & præcipuè diues, fœlix, & aliquid esse sibi uideatur. Et quod quæ de eo dicuntur, uniuerso etiam conueniant. Itaq; ut ad rem ipsam ueniam, Diodorus ostẽdit Osiridem tot commoda hominibus ostendisse, ut etiam zithum: sed & alibi Dionysium, quibus in regionibus liceret uinũ. Regna illa magnifica Sesostris, Amasis, Sumandij, Osiridis, tot reges, ut CCCCLXXV Aegypto uiri imperarint, præter fœminas quinq;. Addunt tempora quibus dij imperarunt anni decem millia: horum postremus Osiris. Viri quindecim millia. Operum uerò magnitudo, quorum etiam tempore Diodori uestigia incredibilis magnificentiæ, & uetustatis longè maioris supererant, aliud in æstimatione humanarũ rerum relinquunt. Templum enim diui Laurentij, Mediolani, quod iam annis MCCCC constat extructum esse, nullam ferè uetustatis iniuriam ostendit, imò nec testimonium. At Aegyptijs longè solidiora erant opera, &

Aegyptij Regni antiquitas.

ra, &

ta, & tamen uetustate exesa. Quorum mores & circuncidendi consuetudo ad Iudæos, & Colchos, & Troglodytas transierant. Ita fit ut aliud earum, quæ traduntur rerum, initium habeatur. Sed hæc ad Arcana æternitatis pertinent. Vnum hoc uniuersum constat tale esse, ut ubiq; indigetes habuerit atque iamdiu, ut tam multi indigenæ in insulis præsertim iam remotis, uix tam breui tempore concrescere potuerint. Deinde quis impulit: nam necessitas, & copia hominum, nouas sedes quærere coegit. At stativm ab initio mundi tot fuisse mortales, ut nouas sedes quærere cogerentur, res prorsus miraculo similis dici potest. Quare necesse est hominum genus substantia potius propria, quàm ortu, consistere. Quæ autem sunt, alia quidem uerè, ut cœlum, & intellectus, & elementa: in quibus neq; prius, nec posterius: alia uelut umbræ, & potentia quadam, ut elementorum partes, & quæ ex his animalia, & plantæ: alia media, ut hominum substantia, & si quid melius in eo genere est. Sed non uidetur hominis substantia esse, quoniam neq; in præterito, quod penitus nihil esse uidetur. Ostendit autē hoc longa uetustas & obliuio, quæ eiusdem est naturæ cum nuper præteritis: neq; in futuro, quod in expectatione manet, eademq; nobis incerta: neque præsenti, quod momentaneum est & instabile. Et ob id sapientes pyrrhonici dixére, nihil interesse inter bonum malumq;, cùm adeò parū distent. Nam quæ de inferis feruntur, inuenta sunt ab Aegyptijs, cadauera, ut apud inferos fertur de animis, tractantibus: nauigio imponuntur, accusantur, defenduntur, iudicantur, impiorum cadauera uolucribus exponuntur: piorū immortalitate, quatenus hominibus fas est, donantur, ea à corruptione uindicantes. Exemptis enim uisceribus, superfusoq; uitro, post aromata indita, seruabantur magnificis

Inferorum opiniones unde ortæ.

ficis sepulchris. Atq; horum ac reliquorũ, quæ circa funera exercẽtur, inuẽtor Pluto Saturni filius apud Cretenses: ob id Deus inferorũ existimatur. Et certè hic metus iudiciorũ, & cõtumeliæ cadaueris, longè plures auocabat à facinõribus, quàm fabulæ de animabus cõfictæ, similes his quæ uerè in cadaueribus celebrabantur. Nec minus, ut nunc uideo, faciat religionis nostræ reuerentia, & si uerissima sint, quæ in ea docentur, et multo uerisimiliora his quæ apud Poëtas de inferis narrantur. Quid igitur relinquitur nobis, si spẽ eam de inferis & superis sustuleris? Vtcunque igitur sublata ea spe, tenuissima est substantia rerum humanarũ. Sed augetur affectib. Diues celebrat conuiuia (ludos olim Romani) pompas, ædificat. Honoribus insignis comites ducit, imperat, oppugnat, repugnat, euehit, deprimit. Principes bella gerunt, opprimunt, eleuant. Eruditi scribunt, docent, contendunt inter se: dumq; hæc agunt, aliquid esse uidentur, præterea nihil. Quòd si Epimenidis somnũ obdormias, neutiquam uiuacior, aut diuturnior extiteris. Cùm ergo ex hac uita emigras, quid iuuat etiamsi mille uixeris annis? Tunc enim ne plus quàm in Latmio Cariæ Endymioni. Sed hæc optauit puer adamatus. Et præstitit fœmina iudicij expers atq; amans. In hoc uerò perpetuo fluxu, refluxuq; rerum, tumultus speciem alicuius rei præbet: nobis autem duo affectus, spes & timor: quorũ principium est ἀπειρία nostra. Ergo ut in toto quodam pars, ita uiuimus, & in arbore truncus. Sed his quidem obscurius, his clarius esse datũ. In hoc ergo toto in quo uiuimus, continuitate quadam uita perstare uidetur. In plantis nos fallit maximè, quæ deiectæ renouantur, ut uitis. Sed ad uniuersum quidem aliquid, ad nos autem forsan nihil attinet. Rursus quod uerè est, sempiternum est: homo paruo tẽpore uiuit, infiniti finitum pars nulla

Actiones humanę insigniores.

nulla est, itaq; hominis uita omninò inanis est, atq; media inter id quod est, & quod nõ est. Tempore tamẽ modico in quo tẽpus nullũ est, dũ cõtẽplamur, dijs simillima Sed hãc si militudinẽ uix queas exprimere, cũ nescias similitudinẽ, quo niã uitã diuorũ ignoramus. In hac igitur, pfectio est uita, & uita in cõtẽplatione. Referũtur aũt hæc ad ea, quæ de humana anima scripta sunt. Quid igitur, si non infinitum est quod cõparatur, refert triennium, aut paulò plus, non autẽ plus, ad totã æternitatis longitudinẽ? certè nihil. Hæc igitur sunt quæ in tota humana fœlicitate, potestate, ambitionéq;, sita sunt: sed affectus umbræ, & in umbris magnitudines rerũ, uelut in somnijs, & laruis, ac spectris, fabulisq;, p machinas repræsentatis, æstimãtur. Fallimurq; imagine recti, & magis uiolentia quadã. Est aũt aliud æternum apud nos uersari, aliud quod assumitur: hoc autem partim modico tempore, partim perpetuo, ueluti animus qui intermedius fuit. Itaque cũm tam tenuis sit nostra substantia, à minimis afficitur, & omnium successuum minima quædam sunt exordia, & minimis mutationibus oritur & desinit: parumq; abesse uidetur à fictis poëtarum nominibus. Quòd si ad præsentia respicias, omnia sunt confusa, imperfecta, & perturbatione plena. Omitto nunc ægros, captiuos, exules, mẽdicos, quos nemo audeat dicere fœlices: senes etiã & infantes, sub mortis limine, illos sub metu ferulæ infœlices, & penitus miseros: de his qui optimam uitam ducere existimantur, sermo habeatur. Pauper, perpetua est in solicitudine ut diuitias acquirat, atq; hic est semper infœlix, triplici, non uno modo: labore primũm, inuidia qua torquetur, & desiderio cum timore iuncto. Sit modo diues, non pauper, plures ex his orbi cupiunt filios, alij secretioribus quibusdam morbis detinentur. Sed hos, ut infœlicissimos præterco.

Humana miseria.

tereo. Quid dicam de his qui in mediocri statu timent, primùm à principibus, à potẽtioribus, à casibus, inde inuident melioribus: quo fit, ut ille dicebat, ut

Tantum crescat amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Iam sit diues affatim: quod curæ seruãdi parta? imò Princeps: furantur dispensatores, procuratores, alius non est soluendo, differt alius, alius litem intendit: grando, pruina, latrones, quilibet indies existimat explicaturum se melius à negocijs, meliorem fortunã sibi pollicetur. O` si nunc morerer, dicit, quanta & qualia imperfecta mihi manerẽt? sed si uel mensibus decemocto superuixero, omnia redigam ad libellam, ab omni debito, creditoq; me explicabo. Præterunt interim & mẽses decemocto, & cum illis anni, & adhuc plura restant quàm prius. Quid igitur speras (ô insane) finem, quem tuis rebus non inueneras in iuuenta, in senecta impositurum? O` dementiam extremam: cùm ergo nunc ob curas, ob negocia sis infœlix, uel iudicio tuo, quid putas futurum cùm plurima supererunt? Si res minuitur, crescunt debita, crescit solicitudo, & curæ crescunt: si augetur, plus laboris, plus periculi, atq; debitorum, ut ex infœlici, sis futurus infœlicissimus. Præsertim ea ætate quæ non solùm alijs imbecillior est, sed etiam contemptui habetur. Te despiciunt omnes, nisi qui uel aliquid expectãt, aut metuunt: qui metuunt, oderunt: qui expectant non solùm oderunt, sed exitiũ tuum auidè cupiunt: qui meliores sunt, aut coniuncti ualde, ut filij: alij etiam molliuntur. Ergo si rectè substantiam rerum humanarum metiaris, cùm perfectionis omnis expers sit, cumq; perturbationibus plena, tota in spe ac metu constituta est. Nec est quòd potentes, beatiores alijs credas, cùm suos quisq; patiatur manes. Quid habent deliciarũ præter alios? in cupedijs gulæ, cocus & pueri

illotis

illotis manibus ab exoneratione uentris omnia tractant: commodi conuiuium. In uenereis, uetitis uti placet, licet sordidioribus? Non? sed Cæsar & rex Gallorum Gallica lue correpti sunt? quid profuit Regnum? Sed adsunt diuitiæ. His ipsis hæredibus inuisus es: seu filij, seu affines, seu ex testamento, seu fiscus.

Filius ante diem, patrios inquirit in annos.
Verum saltem filijs relinquentur.

Hoc nuper apparuit, quàm nõ tutum esset, pupillum etiam Regem relinquere, Regi Anglorum. Quanquam in hoc erauit Henricus pater, quòd lege cauere debuit, ne quispiam plus anno magistratum gerere posset: & ne duo affines, aut ex eadem familia, simul magistratus primos gerere possent: quales sunt Princeps, Senatus, Præfectus classis, Aerarij custos, A cubiculo Regis, & Arcium Præfecti, & urbis principalis. Maiore errore admisit inter consilij primos, filios damnatorum. Quos si iustè damnauerat, flagitiosorum filios quorsum euehere fuit? Si iniustè, decuit formidare, iniuriam illatam ne ulciscerentur. Itaq; peccauit multipliciter. Sed fac non erret testator omnis adhibeatur diligentia, fieri ne poterit, ut substantia hæc quæ circulo quodam agitur, consistat diutius? Vbi tot Aegyptiorum, Persarum, Scytharum, Græcorũ, Romanorumq; Reges? Vbi familiæ ullæ ex antiquis, uel duorum millium annorum, quæ uel solum nomen retinuerint? Quid igitur sperandum, aut optandum, hac in causa? Cũm uerò bis mille anni ad æternitatẽ collati, seu ad necessitatem cursus, seu ad præteritum, puncti uicem referant, retineantq;, quid in hac tanta uicissitudine atq; instabilitate spei, aut securitatis uoluptatisúe constituendum est? Quidúe in hac sphæra fidum, quid tutum, aut multo minus firmum esse potest?

Præcepta Regis filiũ impuberẽ relinquentis.

Ergo nulla substantia, nisi umbra, & umbræ somnium.

Tria maxima habet humana sphæra.

Tota uerò sphæra, ut sertum solidum est, in quo gemmæ quædã relucent ac scintillæ: aliæ modico, aliæ maiore temporis spatio durant. Hi sunt sapientes, in quorum ortibus ac occasibus uidentur quædam mirabilia, quoniam superior sphæra cœlestis ac intelligens relucet in illis. Perpetuò uerò nouis partibus pereuntibus, & succrescentibus, uelut & terra ipsa manet & permutatur. Nec tota mutari uidetur, ob partium quæ mutantur paruitatem: nec omninò uidetur, ob continuitatem successionis. Quædam autem partes uidentur obscuræ & tetræ, ut quæ ad Parthos, & Scythas, et Arabes. Quædam etiam insignes, ut Reges. Sunt autem tanquam nodi: & ideò etiam in horum interitu quædam prodigiosa apparere solent. Sunt & Prophetæ & legumlatores: his tribus tantùm generibus sphæra hæc illustratur. Collidunt aut se partes ac atterunt, proximiores præcipuè.

Quatuor hominũ genera.

Assimilantur autem homines quadrifariam: Deo in primis, uocanturq; probi: Eorum autem delectatio est, uel in cognitione altissimarum rerum, uel secretarum, aut in opere secundum uirtutem: unde probus homo, idem qui & sapiens. Vel propriæ perfectioni, uocanturq; prudentes: eorum autem delectatio, in opulentia & tractatione rerum maximarum ciuilium. Vel mulieribus, uocanturq; effœminati: eorum autem delectatio, in luxu est. Vel feris, uocanturq; ferini: eorum autem delectatio, in cruciatu tam uirorum quàm etiam puerorum. Videntur enim omnes ad hæc genera reduci. Aut enim ad remissionem proclines sunt, ut effœminati: aut intentionem operum diuinorum, aut humanorum, aut ferarum.

Legumlatorũ Regũ & sapientũ discrimen.

Sapientium proprium est posse prodesse, Regum autem obesse:

obesse: atq; his maximè discriminibus seiungũtur. Legumlatores autem speciem quandam utriusque retinent: sed ad populum referuntur & rudes, ut Reges ad optimates, sapientes ad eruditos. Propterea Reges cum sapientibus conueniunt: utriq; uerò à legibus destruuntur: leges autem dico nouas: nam temporum successu, ambobus alijs carere nequeunt. Sed de his in Arcanis dictum est. Nunc satis sit ostendisse, quoniam ea prodita est opinio humanæ substantiæ, quæ magis intelligi posit: cùm ea quæ uera est & obscurior, eundem finem habeat.

HIERONYMI CARDANI MEDIOLANENSIS MEDICI, DE RERVM VARIETATE. Liber IX.

De Motibus.

MOTVVM GENERALIS RATIO. CAP. XLVII.

QVINQVE uidentur esse circa motum & quietem, quorum tria euidentem habent causam, reliqua duo non ita. Quòd enim terra quiescat, id euenit quoniam grauis est admodum & sicca, ut si moueretur, dissipare necesse